

Lublin dnia 4 sierpnia 2016 r.

Michał Domagała
Katedra Nauki Administracji
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

**Autoreferat przedstawiający opis dorobku oraz osiągnięć naukowych
sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego**

Zgodnie z art. 18 a ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 882) oraz przepisami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, (Dz. U. Nr 196, poz. 1165), przedkładam autoreferat sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego, zawierający informacje dotyczące uzyskanych przeze mnie stopni naukowych, przebiegu dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych, przedstawienie działalności organizacyjnej, a także przedstawiający opis osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 16 ust. 2 wskazanej wyżej wskazanej ustawy.

I. Imię i nazwisko:

Michał Domagała

II. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

2002 r. Dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu magistra prawa w dniu 27 maja 2002 r. na podstawie obrony pracy magisterskiej pt. *Ceny transferowe*. Promotorem pracy był Dr hab. Paweł Smoleń, prof. KUL

2008 r. Dyplom potwierdzający uzyskanie stopnia doktora nauk prawnych w zakresie prawa, nadanego uchwałą Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL z dnia 8 stycznia 2008 r. na podstawie obronionej w dniu 17 grudnia 2007 r. rozprawy

doktorskiej pt. *Prawnoadministracyjne aspekty bezpieczeństwa energetycznego kraju*. Promotorem pracy doktorskiej był prof. zw. dr hab. Stanisław Wrzosek, a recenzentami byli: prof. zw. dr hab. Karol Sobczak oraz dr hab. Maciej Rudnicki, prof. KUL

III. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- od 2006 r.** **Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II**
od 1 października 2006 r. – asystent
od 1 października 2008 r. – adiunkt w Katedrze Nauki Administracji,
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
- od 2009 r.** **Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu**
od 1 lutego 2009 r. – wykładowca w tym:
od 1 października 2010 r. do 30 września 2014 r. p.o. obowiązki
Dziekana Wydziału Studiów Strategicznych i Technicznych WSH w
Radomiu

IV. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 882).

a. tytuł osiągnięcia naukowego:

monografia pt. *Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*, Lublin 2016.

b. autor, tytuł publikacji, nazwa wydawnictwa, miejsce i rok wydania

Michał Domagała, *Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, ss. 337.

c. omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Wybór społecznej gospodarki rynkowej opartej na zasadzie wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi nie tylko określenie ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej, ale również przyjęcie jego aksjologii. Ustrojodawca, przez wyeksponowanie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. cech społecznych gospodarki, wyraźnie wskazał, że podstawowym celem jej funkcjonowania jest przede wszystkim realizowanie rozwoju społecznego. Rozwój gospodarczy pełni więc rolę służebną w stosunku do celów społecznych, choć traktowany być musi jako *conditio sine qua non* ich urzeczywistnienia. Wskazane założenie staje się podstawowym wyznacznikiem aktywności ustawodawcy, w ramach stanowienia norm prawnych określających zasady wykonywania działalności gospodarczej. Zobowiązany jest on, uznając prawo i konieczność realizacji partykularnych interesów uczestników obrotu gospodarczego, traktować rozwój społeczny jako nadrzędny cel obowiązywania norm prawnych określających reguły funkcjonowania gospodarki. W ramach więc solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych możliwe i uzasadnione jest realizowanie przez uczestników obrotu gospodarczego powinności mających na celu urzeczywistnienie dobra wspólnego. Nie oznacza to jednak, że podmiotami zobowiązanymi będą tu wyłącznie podmioty publiczne, czyli organy administracji publicznej lub przedsiębiorstwa państwowe, czy samorządowe zakłady budżetowe.

Dopuszczalne jest, właśnie ze względu na realizację interesu publicznego oraz powinność współdziałania, nałożenie obowiązków również na podmioty niepubliczne, w tym przede wszystkim na przedsiębiorców. Obowiązki te nie ograniczają się wyłącznie do kategorii powinności o charakterze fiskalnym, ale przy zachowaniu zasady proporcjonalności polegać mogą również na nakazie aktywnego działania, jeżeli jest ono niezbędne dla realizacji interesu publicznego. Działanie to może polegać na obowiązku wykonywania określonych powinności nawet wtedy, gdy jest to sprzeczne z indywidualnym interesem ekonomicznym zobowiązanego podmiotu.

Społeczną gospodarkę rynkową jako model ustroju gospodarczego w ocenie autora utożsamiać należy przede wszystkim z możliwością uznawania interesu publicznego jako nadrzędnego, czyli uzasadniającego nakładanie obowiązków publicznoprawnych. Przybierają one różną formę i treść, która różnicowana jest ze względu na przedmiot wykonywanej działalności. Niektóre obowiązki są przyczyną tak dalekiej ingerencji w sferę praw i wolności, że powodują niemal całkowite wyłączenie swobody wykonywania działalności gospodarczej. Odnoszą się bowiem do podstawowych jej wyznaczników, takich jak prawo do: rozpoczęcia, swobodnego wykonywania oraz zakończenia aktywności gospodarczej.

Zauważyć należy, że przedstawione ograniczenia mogą odnosić się także do naturalnego elementu obrotu gospodarczego, jakim jest dobrowolna współpraca przedsiębiorców. Może ona przybierać charakter obowiązkowy. Podyktowane jest to koniecznością ochrony wartości istotnych z punktu widzenia interesu publicznego, takich jak szeroko pojęte bezpieczeństwo państwa i obywateli lub ochrona środowiska naturalnego. Do tego katalogu z pewnością można zakwalifikować także zapewnienie dostępności paliw i energii.

Istnieje więc wyraźny związek przyczynowo-skutkowy między obowiązkiem podjęcia i realizacji współpracy gospodarczej, a interesem publicznym. Obowiązek ten przybiera wskutek tego cechy obowiązku publicznoprawnego. Powinien więc być określany w sposób właściwy prawu administracyjnemu. Dotyczy to przede wszystkim podstaw prawnych jego obowiązywania, wskazania podmiotów nim związanych oraz określenia jego przedmiotu.

Kolejną cechą wyróżniającą obowiązek współpracy gospodarczej jest jego zakres podmiotowy. Nakładany jest on na przedsiębiorców, a więc co do zasady podmioty niepubliczne. W kontekście wyżej przedstawionych rozważań uzasadnione jest stwierdzenie, że interes publiczny realizowany być może również przez podmioty prywatne, co w każdym przypadku uznać należy za sytuację ekstraordynaryjną, ponieważ powinności te zaliczają się z całą pewnością do kompetencji organów administracji publicznej.

Nałożenie obowiązku współpracy gospodarczej, rozumiane jako nakaz podjęcia współdziałania czy też kooperacji z innym przedsiębiorcą, wiąże się z istotną ingerencją w sferę wolności gospodarczej, prowadząc do ograniczenia lub niemal zupełnego wyłączenia swobody wykonywania działalności gospodarczej. W określonych sytuacjach przedsiębiorcy są zobowiązani do zawarcia stosownej umowy, będącej podstawą podjęcia współpracy gospodarczej z każdym podmiotem, który spełni przewidziane prawem wymagania. Co więcej, przedmiot i warunki tej współpracy są ściśle sprecyzowane przez regulacje administracyjnoprawne, zarówno w odniesieniu do praw i obowiązków stron umowy, form jej zawarcia, okresu obowiązywania czy też zasad odpowiedzialności za jej nieprawidłowe wykonanie.

Na gruncie powyższych rozważań możliwe jest dostrzeżenie wielu przykładów realizacji publicznoprawnego obowiązku współpracy gospodarczej przez przedsiębiorców. Jednymi z najbardziej charakterystycznych są funkcjonujące na gruncie prawa energetycznego, czyli regulacji prawnych określających zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania, dostarczania oraz obrotu paliwami i energią. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest konieczność traktowania energii nie tylko jako towaru, ale również jako dobra warunkującego rozwój społeczny. W związku z tym, w ramach

społecznej gospodarki rynkowej, której nadrzędnym celem jest realizacja właśnie rozwoju społecznego jako uzasadnione i dopuszczalne należy traktować istnienie ograniczeń swobody działalności gospodarczej, polegających na ustanowieniu obowiązków w tym zakresie, także tych, których przedmiot dotyczy współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. Bezpośrednim celem tych unormowań jest ochrona takich wartości jak: bezpieczeństwo energetyczne państwa, racjonalne użytkowanie paliw i energii czy też zapewnienie dostępności paliw i energii dla odbiorców końcowych. Ponadto przy uwzględnieniu założenia że dla funkcjonowania systemów energetycznych niezbędne jest korzystanie z właściwej infrastruktury sieciowej, której można przypisać cechy urządzeń kluczowych, zasadne jest aby działania organów administracji publicznej zmierzały do rozwoju konkurencji oraz przeciwdziałania negatywnym skutkom monopolu naturalnych.

1. Przedmiot i cel oraz uzasadnienie tematu

Przedmiotem opracowania jest obowiązek współpracy gospodarczej w prawie energetycznym. Z uwagi jednak na wieloaspektowość tego zagadnienia, analiza ograniczyła się do omówienia współpracy gospodarczej o charakterze profesjonalnym, a więc realizowanej wyłącznie w ramach kooperacji przedsiębiorstw energetycznych. Uzasadnieniem ograniczenia zakresu przedmiotowego publikacji był brak możliwości przypisania cech współpracy stosunkowi prawnemu powstałemu w wyniku zawarcia umowy z konsumentem (odbiorcą energii w gospodarstwie domowym), ponieważ posiada ona charakter jednostronnie profesjonalny. Nie można więc przypisać jej cech współdziałania czy kooperacji, skoro to przede wszystkim po stronie przedsiębiorstwa energetycznego istnieje szereg obowiązków, w tym także obowiązków publicznoprawnych. W sposób wyraźny uwidacznia się w tym przypadku brak ekwiwalentności obowiązków. Zauważyć należy jednak, że w ramach relacji przedsiębiorstwo energetyczne – konsument, możliwe jest nałożenie na podmiot nieprofesjonalny obowiązków w ramach udostępnienia obiektów dla celów kontrolnych (dotyczących prowadzenia rozliczeń odnośnie sprzedaży paliw i energii lub sprawdzenia stanu technicznego instalacji należących do konsumenta). Trudno jednak w tym wypadku mówić o współpracy. Jest to raczej umożliwienie realizacji warunków umowy, a nie przejaw kooperacji w ramach obowiązku współpracy gospodarczej.

Moim zamierzeniem nie było również omówienie wszystkich przykładów obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. Skupiłem się wyłącznie na przedstawieniu tych najbardziej charakterystycznych, z punktu widzenia celu opracowania, tj.

obowiązków związanych z zasadą TPA, funkcjonowaniem systemów energetycznych oraz zakupem paliw i energii wytworzonych ze źródeł odnawialnych.

Przedmiot opracowania jedynie w sposób incydentalny dotyczył cywilnoprawnych aspektów obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. W tym obszarze podjęte rozważania stanowiły wyłącznie uzupełnienie i tło analizy dotyczącej publicznoprawnego uzasadnienia wskazanego obowiązku. W tym wypadku rozwinąłem jednak wątek odnoszący się do obowiązku zawarcia umowy przez przedsiębiorstwa energetyczne, a także przeprowadziłem analizę swoistych rozwiązań prawnych regulujących zasady rozstrzygania sporów w przypadku odmowy jej zawarcia.

Celem opracowania było przeprowadzenie analizy cech obowiązku współpracy gospodarczej w prawie energetycznym jako obowiązku publicznoprawnego, czyli określenie jego uzasadnienia, treści oraz zakresu podmiotowego i przedmiotowego. Nie bez znaczenia dla zrealizowania założeń badawczych było także wskazanie na źródła tego obowiązku, sposób związania nim zobowiązanego podmiotu oraz charakter prawny odpowiedzialności za jego niewykonanie.

Dla realizacji przyjętego założenia badawczego konieczne było określenie celów pobocznych takich jak: wyjaśnienie terminu „obowiązek”, w tym przede wszystkim w ujęciu prawa administracyjnego, określenie pojęcia i funkcji obowiązku współpracy gospodarczej w prawie energetycznym, np. przez określenie roli tego obowiązku w realizacji zasad prawa energetycznego oraz znaczenia dla funkcjonowania systemów energetycznych oraz wspierania rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Tematyka obowiązku współpracy gospodarczej w prawie energetycznym nie była jak dotąd przedmiotem odrębnego opracowania o charakterze monograficznym. Podjęcie tematu stanowiło więc uzupełnienie badań dotyczących sytuacji prawnej przedsiębiorstw energetycznych, jako podmiotów niepublicznych zobowiązanych do realizacji obowiązków publicznoprawnych. Świadomie zdecydowałem się na pominięcie (również w tytule monografii) zagadnień związanych z obowiązkiem kontraktowania uznając, że obowiązek współpracy gospodarczej posiada szerszą treść i obejmuje, obok nakazu zawarcia umowy, także powinność współdziałania zobowiązanych podmiotów oraz publicznoprawne zobowiązanie do osiągnięcia konkretnego celu, jakim jest zapewnienie dostępności paliw i energii.

Sposób sformułowania tytułu rozprawy determinowany był więc cechami obowiązku współpracy gospodarczej jako obowiązku publicznoprawnego.

2. Metoda badawcza

Opracowanie przygotowane zostało z wykorzystaniem metody dogmatyczno-prawnej. Analizie poddawane były więc normy prawne zawarte w aktach powszechnie obowiązującego prawa krajowego, w zakresie jakim odnoszą się one do obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. Obszar badań objął również akty prawa Unii Europejskiej. Dotyczy to zarówno tych obowiązujących bezpośrednio w systemie prawa polskiego, jak i tych, których regulacje zostały do niego inkorporowane. Posiada to niebagatelne znaczenie stosowanej w ramach przyjętej metody wykładni norm prawnych. Wykorzystując jedynie zasady wykładni językowej nie zawsze możliwe jest bowiem wyinterpretowanie treści norm zawartych w przepisach prawa. W takiej sytuacji pomocne okazały się reguły wykładni systemowej oraz funkcjonalnej. Pierwsza ze wskazanych reguł dopuszcza odniesienie się do całego systemu prawa, w tym również prawa Unii Europejskiej, które to zwłaszcza w dziedzinie prawa energetycznego stanowi często źródło regulacji krajowych. Wskazana metoda okazała się właściwa również w przypadku stosowania wykładni funkcjonalnej. Normy prawa Unii Europejskiej, zwłaszcza w przypadku dyrektyw, bezpośrednio wskazują na cel i funkcję regulacji. W oparciu o to możliwe jest odczytanie treści norm prawnych zawartych w przepisach prawa krajowego.

Zastosowanie wykładni systemowej oraz funkcjonalnej okazało się także konieczne dla osiągnięcia przyjętych założeń badawczych w zakresie ukazania publicznoprawnego charakteru obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych na gruncie prawa energetycznego. Pozostanie przy stosowaniu wykładni językowej nie przyniosło bowiem zadowalających rezultatów. Żaden przepis prawa nie reguluje wprost powinności związanych z szeroko rozumianym zapewnieniem dostępności paliw, odnosząc się bezpośrednio do ich społecznego czy też publicznego znaczenia.

W ramach przyjętej metody badawczej analizowałem również orzecznictwo. Uwzględniłem przy tym przede wszystkim orzeczenia krajowe. Badałem również akty administracji publicznej o charakterze wewnętrznym. Mimo że, tak jak orzeczenia sądów, nie stanowią one źródeł prawa są ważnymi wytycznymi dla działań zarówno organów administracji publicznej jak i przedsiębiorstw energetycznych.

Przyjęta metoda badawcza determinowała również konieczność przedstawienia oraz interpretacji dorobku doktryny prawa administracyjnego, w tym przede wszystkim publicznego prawa gospodarczego. Pozwoliło to na ukazanie najważniejszych poglądów przedstawicieli nauki prawa związanych z przedmiotem opracowania. Określając istotę

pojęcia obowiązku współpracy gospodarczej przedstawiłem więc poglądy doktryny prawa administracyjnego odnoszące się do obowiązku publicznoprawnego, jego funkcji oraz celów dla jakich został on ustanowiony. Potraktowałem to również jako warunek konieczny do przedstawienia obowiązku współpracy gospodarczej jako jednej z form ograniczenia swobody działalności gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. Uznałem także za uzasadnione odwołanie się do literatury nauki administracji, polityki administracyjnej oraz polityki gospodarczej. Uzupełniająco wykorzystałem także opracowania z zakresu prawa konstytucyjnego, co pozwoliło na ukazanie obowiązku współpracy gospodarczej jako jednego z istotnych ograniczeń praw i wolności konstytucyjnych. Wykorzystanie literatury z zakresu prawa cywilnego było natomiast podstawą do ukazania cech jednego z ważnych elementów obowiązku współpracy gospodarczej jakim jest obowiązek kontraktowania.

Opracowanie nie posiada charakteru prawnoporównawczego. Celem odniesienia do rozwiązań prawnych funkcjonujących w innych niż polski systemach prawnych było przede wszystkim ukazanie genezy obowiązku współpracy gospodarczej, zwłaszcza w nawiązaniu do doktryny *essential facilities* oraz koncepcji realizowania obowiązków wykonywanych w ogólnym interesie gospodarczym.

3. Teza badawcza

Na podstawie powyższych rozważań, przyjąłem następującą tezę badawczą, którą weryfikowałem w opracowaniu:

Obowiązek współpracy gospodarczej, z racji na swoje publicznoprawne uzasadnienie, na gruncie prawa energetycznego niesie za sobą szerszą treść niż tylko obowiązek kontraktowania. Obejmuje on przede wszystkim powinność współdziałania w zakresie realizacji interesu publicznego, którego treść wpisując się w misję administracji publicznej uzasadnia przypisanie jej kompetencji w zakresie zapewnienia dostępności paliw i energii.

Dostępność paliw i energii jako towaru, a równocześnie dobra społecznego, jak również specyfika wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa energetyczne uwzględniająca konieczność wykorzystywania infrastruktury sieciowej mającej status urządzeń kluczowych, uzasadnia nałożenie na te podmioty obowiązków publicznoprawnych, których celem jest czynna i aktywna realizacja przez nie interesu publicznego.

4. Struktura

Przyjęte cele oraz teza opracowania determinowały jej strukturę. Praca podzielna została na sześć rozdziałów z których każdy opatrzony jest wnioskami końcowymi.

W rozdziale pierwszym odniosłem się do zagadnienia obowiązku publicznoprawnego jako przedmiotu badań. Przedstawiłem w tym miejscu prawne ujmowanie terminu „obowiązek” oraz wskazałem na jego rozumienie w prawie administracyjnym. Istotna część tego rozdziału poświęcona została zagadnieniom bezpośrednio powiązanim z pojęciem obowiązku publicznoprawnego, tj. ciężarom publicznym oraz przymusowi administracyjnemu. W tej części pracy omówiłem również obowiązek publicznoprawny jako przedmiot stosunku administracyjnoprawnego.

W nawiązaniu do cech stosunku administracyjnoprawnego, zdecydowałem się na dokonanie charakterystyki podmiotów obowiązków publicznoprawnych. W tym miejscu osobno analizowałem sytuację prawną podmiotów publicznych i niepublicznych wskazując na odrębności w sposobie związania obowiązkiem oraz odpowiedzialności za jego realizację. Następnie przedstawiłem przedmiot obowiązku publicznoprawnego zwracając uwagę na zasady i systematykę jego określania. Wyróżniłem ponadto obowiązek realizowany w ogólnym interesie gospodarczym, jako szczególny rodzaj obowiązku publicznoprawnego nakładanego na przedsiębiorców. Końcowa część rozdziału pierwszego poświęcona została źródłom obowiązków publicznoprawnych oraz sankcjom grożącym za ich niewykonanie.

W rozdziale drugim omówiłem obowiązek współpracy gospodarczej, jako szczególny rodzaj obowiązku publicznoprawnego. Przez odniesienie do doktryny *essential facilities* oraz obowiązków realizowanych w ogólnym interesie gospodarczym przedstawiłem jego genezę oraz uzasadnienie. Następnie analizowałem konsekwencje prawne nakładania tego obowiązku konfrontując je ze skutkami, jakie wywiera to na gruncie prawa prywatnego (w szczególności zaś w obszarze obowiązywania zasady swobody umów). Rozwinięciem tego wątku była charakterystyka podmiotów obowiązku współpracy gospodarczej. Wskazałem tu na przedsiębiorców, jako jego domniemanych adresatów.

Ostatnia część rozdziału II poświęcona została charakterystyce obowiązku współpracy gospodarczej na gruncie prawa energetycznego. Odniosłem się w tym miejscu do uzasadnienia jego nałożenia zauważając, że obowiązek współpracy gospodarczej jest jednym z podstawowych środków prawnych służących realizacji celów ustawy z dnia 17 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne.

W rozdziale trzecim skupiłem się na omówieniu funkcji obowiązku współpracy gospodarczej w Prawie energetycznym. Ta część pracy zawiera więc szczegółową analizę roli

przedmiotowego obowiązku w promowaniu konkurencji, równoważeniu interesów przedsiębiorców energetycznych i odbiorców paliw i energii oraz neutralizowaniu skutków monopoli naturalnych. Wskazałem również na związek obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych z zagadnieniem rozstrzygania sporów oraz zatwierdzania taryf przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, szczególnie w kontekście możliwości ustalania treści stosunku prawnego łączącego strony umowy o świadczenie usług energetycznych przez określenie go w drodze decyzji administracyjnej. Dzieje się tak w przypadku zaistnienia sporu dotyczącego odmowy zawarcia umowy, a także ustalania taryfy jako integralnego elementu tej umowy.

Rozdział czwarty poświęcony został obowiązkowi współpracy gospodarczej jako warunkowi stosowania zasad prawa energetycznego. Skupiłem się w tym miejscu na omówieniu roli przedmiotowego obowiązku w realizacji zasady TPA (*third party access*) wskazując, że musi on być traktowany jako *conditio sine qua non* jej realizacji. W konsekwencji tego, odniosłem się także do zasady rozdziału usług (*unbundling*) oraz dokonałem omówienia reguł wyboru i zmiany sprzedawcy paliw i energii.

Kolejna część rozdziału czwartego przedstawia zagadnienia obowiązku współpracy gospodarczej jako narzędzia regulacyjnego. Jest to konsekwencja założenia, że realizacja zasad prawa energetycznego leży w kompetencji Prezesa URE wykonującego funkcję regulatora. Determinuje to konieczność omówienia administracyjnoprawnych form regulacji obowiązku współpracy gospodarczej w zakresie przykładowych usług energetycznych, tj. usług publicznych oraz usług świadczonych w obrębie infrastruktury sieciowej. Ostatnia część rozdziału czwartego poświęcona została wpływowi regulacji zaliczanych do tzw. *soft law* na wykonywanie obowiązku współpracy gospodarczej.

W kolejnych dwóch rozdziałach rozprawy zawarłem rozważania dotyczące najbardziej charakterystycznych przykładów realizacji obowiązków współpracy gospodarczej w Prawie energetycznym. Określając zakres przedmiotowy omawianych obowiązków przyjąłem dwa kryteria wyboru. Pierwsze dotyczyło roli obowiązku współpracy gospodarczej w zapewnieniu dostępności paliw i energii, w tym wypadku przede wszystkim rozumianej jako niezawodność dostaw. Drugie skupiło się na roli obowiązku współpracy gospodarczej w zakresie mechanizmów wsparcia odnawialnych źródeł energii co z kolei stanowi przejaw wypełniania celów ustawy Prawo energetyczne w zakresie realizacji zrównoważonego rozwoju.

W rozdziale piątym zatytułowanym „Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych w obszarze funkcjonowania systemów energetycznych”, zawarłem charakterystykę funkcji i znaczenia, jakie obowiązek współpracy gospodarczej

odgrywa w funkcjonowaniu zliberalizowanego rynku paliw i energii. Omówiłem w tym miejscu poszczególne obowiązki wynikające z zasady TPA, tj.: świadczenia usług przesyłania, dystrybucji, magazynowania, transportu gazu ziemnego oraz świadczenia usług skraplania i regazyfikacji gazu ziemnego, a także przesłanki zwolnienia z konieczności ich realizowania. W tej części pracy, jako przykład obowiązku współpracy gospodarczej, wskazałem także obowiązek świadczenia usług systemowych świadczonych w ramach systemu elektroenergetycznego.

Rozdział szósty opracowania zawiera omówienie obowiązku współpracy gospodarczej w zakresie realizacji wsparcia wywarzania energii w odnawialnych źródłach. W tej części opracowania przedstawiłem obowiązki nałożone na sprzedawcę zobowiązanego oraz przedsiębiorstwa sieciowe, które zobligowane są do przyłączenia instalacji OZE do sieci dystrybucyjnej oraz świadczenia usług dystrybucji paliw i energii. Kolejną część rozdziału to przedstawienie przedmiotu obowiązku współpracy gospodarczej w zakresie obrotu paliwami i energią wytworzoną z odnawialnych źródeł. Wskazuje więc na obowiązek zakupu: energii elektrycznej, biogazu rolniczego oraz ciepła wytworzonych z odnawialnych źródeł.

5. Wnioski (Wyniki badań)

Zapewnienie niezawodności dostaw paliw i energii jest jednym z podstawowych elementów bezpieczeństwa energetycznego. Zależy to od wielu czynników, wśród których jako jeden z najważniejszych należy wskazać prawidłowe funkcjonowanie systemów energetycznych. Wpływ na to posiadają m.in. warunki techniczne, technologiczne, ekonomiczne czy nawet polityczne. Niemniej ważnymi są jednak reguły prawne określające prawa i obowiązki uczestników wskazanych systemów. Powinny być one traktowane jako swego rodzaju spoiwo łączące pozostałe elementy.

Należy jednak zauważyć, że wskazane reguły prawne nie są wyłącznie określeniem procedur przybierających postać swoistego szablonu zachowań uczestników systemów energetycznych, którzy zobowiązani są je realizować nie dysponując przy tym swobodą działania. Jest to raczej zespół reguł odnoszących się do podmiotów, którym przydany jest atrybut wolności gospodarczej, skutkujący swobodą prowadzenia działalności gospodarczej w ramach zliberalizowanego rynku energii. Wskazane uprawnienia nie posiadają jednak charakteru absolutnego i co do zasady mogą podlegać ograniczeniom, jeżeli jest to uzasadnione interesem publicznym. Granice tej ingerencji w sferę praw i wolności gospodarczych wyznacza zasada proporcjonalności skorelowana z treścią interesu

publicznego. Wpisują się w nią bez wątplenia wartości chronione przez prawo energetyczne, tj. bezpieczeństwo energetyczne, przeciwdziałanie skutkom monopoli naturalnych czy też równoważenie interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców. Co więcej, ich ranga uzasadnia niekiedy niemal całkowite wyłączenie uprawnień będących istotą swobody wykonywania działalności gospodarczej. Dotyczy to np. na dowolności określenia skali prowadzonej działalności, swobody doboru kontrahentów oraz swobody określania treści umów z nimi zawieranych, ciągłość prowadzenia działalności oraz swobody zakończenia jej wykonywania. Mimo tego wskazane ograniczenia nie przybierają wyłącznie postaci zakazów polegających na zaniechaniu określonego działania czy też konieczności znoszenia wskazanego zachowania. W stosunku do przedsiębiorstw energetycznych mają one często charakter czynny, wymagając podjęcia określonej aktywności. Do tej grupy właśnie zaliczyć można obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. Uzasadnieniem jego ustanowienia jest m.in. tzw. ogólny interes gospodarczy. Obejmuje on zarówno zapewnienie konkurencji na rynku energetycznym, gwarancje świadczenia usług o charakterze publicznym, czy też powszechnym, jak i właściwe funkcjonowanie systemów energetycznych.

Cechą wyróżniającą obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych jest jego aspekt podmiotowy. Wpływ na to posiadają dwie przesłanki. Pierwsza z nich dotyczy cech przedsiębiorstw energetycznych. Są to podmioty niepubliczne (prywatne), zobowiązane jednak do realizacji obowiązków o charakterze publicznym, których wykonywanie co do zasady wpisane jest w misję administracji publicznej. W tym jednak wypadku, ze względu na wskazany wyżej ogólny interes gospodarczy oraz dualistyczny charakter energii jako towaru, jak również ze względu na dysponowanie infrastrukturą kluczową, możliwe i dopuszczalne w kontekście zasady proporcjonalności, jest nałożenie na przedsiębiorstwa energetyczne obowiązku podjęcia współpracy gospodarczej z każdym podmiotem, który spełnia przewidziane prawem warunki.

Drugą przyczyną wyodrębnienia obowiązku współpracy gospodarczej jako osobnej kategorii prawnej jest jego zakres podmiotowy. Naturalnie dotyczy on przedsiębiorstw energetycznych będących operatorami sieci, ale obejmuje również podmioty uprawnione do żądania podjęcia współpracy, a więc te przedsiębiorstwa energetyczne które są beneficjentami zasady TPA lub też np. są uprawnione do sprzedaży energii elektrycznej wytworzonej z OZE. Obowiązek współpracy gospodarczej jest więc źródłem publicznych praw podmiotowych, których treścią jest roszczenie o zawarcie umowy będącej podstawą współpracy gospodarczej, jak również podjęcie faktycznej kooperacji zgodnie z jej postanowieniami. Treść tych praw

odnosi się również do trzeciego podmiotu występującego w obrębie obowiązku współpracy gospodarczej, którego udział w ramach stosunku prawnego jest fakultatywny. Podmiot uprawniony (w przypadku odmowy zawarcia umowy) ma prawo do złożenia wniosku o rozstrzygnięcie sporu w tym przedmiocie przez Prezesa URE, który to w drodze decyzji administracyjnej ustali treść tej umowy, potwierdzając fakt istnienia obowiązku współpracy wskazanego przedsiębiorstwa energetycznego.

Zakres przedmiotowy obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych jest szeroki. Obejmuje on przede wszystkim nakaz współpracy w obszarach działalności gospodarczej dla której wykonywania niezbędne jest korzystanie z infrastruktury sieciowej. Wskazać tu należy na obowiązek świadczenia usług przesyłania i dystrybucji, obowiązek świadczenia usług magazynowania, obowiązek świadczenia usług transportu gazu ziemnego czy też jego skraplania i regazyfikacji. W przypadku obowiązku współpracy gospodarczej w zakresie odnawialnych źródeł energii wyróżnić można obowiązki operatorów systemów dystrybucyjnych zobowiązanych do odbioru paliw i energii wytworzonych z odnawialnych źródeł oraz obowiązek zakupu tej energii elektrycznej nałożony na sprzedawcę z urzędu lub, po wejściu w życie przepisów rozdziału IV ustawy o odnawialnych źródłach energii, sprzedawcę zobowiązanego.

Wskazany zakres podmiotowy oraz przedmiotowy obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych, pozwala na określenie funkcji jaką pełni on w prawie energetycznym. Uznać należy, że musi być on traktowany jako warunek konieczny stosowania zasad prawa energetycznego. Zauważyć trzeba, że zarówno zasada TPA, jak i zasada rozdziału usług czy też prawa wyboru sprzedawcy paliw i energii czy też zasada ochrony sprzedawcy końcowego, w istocie opierają się na obowiązku podjęcia współpracy przez zobowiązane podmioty. Można zatem wnioskować, że obowiązek współpracy gospodarczej pełniąc funkcję organizacyjną, sam staje się zasadą prawa energetycznego.

W obszarze OZE jako najważniejszą wskazać należy funkcję sterującą oraz rozdzielczą, umożliwiającą stosowanie mechanizmów wspierających rozwój odnawialnych źródeł energii. Wynikający z mocy prawa nakaz zakupu energii elektrycznej wytworzonej w instalacji wykorzystującej odnawialne źródła energii jest jedną z głównych przesłanek przesadzających o podjęciu decyzji inwestycyjnych zarówno przez prosumentów jak i przedsiębiorców energetycznych.

Analiza cech obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych prowadzi do wniosku, że bez wątpienia jest to obowiązek o charakterze publicznoprawnym. Świadczą o tym zarówno jego źródła, sposób obowiązywania, zakres przedmiotowy,

uzasadnienie jak i cel, który wynika bezpośrednio z przepisów prawa lub decyzji administracyjnej i obowiązuje bezwzględnie. Przedsiębiorstwo energetyczne nie może więc zwolnić się od jego stosowania w drodze umowy. Dezaktualizuje się on jedynie w ściśle określonych sytuacjach uwzględniających warunki techniczne, ekonomiczne lub prawne. W przypadku zasady TPA są to np. wykorzystywanie nowej infrastruktury, możliwość pogorszenia sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo lub też obniżenie poziomu niezawodności dostaw. Odnośnie obowiązku przyłączenia przesłanką go wyłączającą jest brak warunków technicznych i ekonomicznych jego realizacji. Natomiast w przypadku obowiązków związanych z OZE będzie to najczęściej niespełnianie formalnych i materialnych warunków wykonywania działalności gospodarczej polegających np. na obowiązku terminowego dokonania zgłoszenia dostarczania energii elektrycznej do sieci dystrybucyjnej.

Uzasadnienie obowiązku współpracy gospodarczej jest ściśle powiązane z jego funkcjami, które odnoszą się w głównej mierze do realizacji zasad prawa energetycznego. Z natury rzeczy powinno się je jednak rozpatrywać w szerszym kontekście, to jest realizacji interesu publicznego. Obowiązek współpracy gospodarczej jest więc jednym z podstawowych warunków realizacji celów Prawa energetycznego i ustawy o odnawialnych źródłach energii, a przez to także założeń polityki energetycznej państwa. W obrębie bezpieczeństwa energetycznego, obowiązek współpracy gospodarczej odnosi się do jego dwóch najważniejszych aspektów tj. podmiotowego i przedmiotowego. W aspekcie podmiotowym dotyczy on większości uczestników systemów energetycznych, czyli wytwórców, przedsiębiorstw sieciowych, przedsiębiorstw obrotu oraz co oczywiste odbiorców. Pozostaje również w kręgu zainteresowania organów administracji publicznej, w tym przede wszystkim Prezesa URE, który kontroluje obowiązek jego realizacji. W ramach przedmiotowego aspektu bezpieczeństwa energetycznego obowiązek współpracy gospodarczej powiązany jest przede wszystkim z zapewnieniem niezawodności dostaw paliw i energii. Odnosi się więc w tym aspekcie do kwestii technicznych, (obowiązek przyłączenia do sieci, obowiązek świadczenia usług przesyłania i dystrybucji) jak i reguł funkcjonowania rynku energetycznego. Obowiązek współpracy gospodarczej, jako środek służący funkcjonowaniu konkurencyjnego rynku energii, jest też podstawowym instrumentem służącym przeciwdziałaniu negatywnym skutkom monopolu naturalnych, co z kolei przekłada się na poziom niezawodności dostaw.

Kolejnym, bez wątpienia istotnym uzasadnieniem ustanowienia obowiązku współpracy gospodarczej jest równoważenie interesów przedsiębiorców energetycznych. Nakaz zawarcia umowy oraz realizacji jej postanowień przyczynia się do zwiększenia

konkurencji na rynku energii. Dotyczy to zarówno możliwości wejścia na rynek jak i nieskrępowanego podejmowania decyzji w ramach wykonywania działalności gospodarczej na nim prowadzonej. W tym wypadku dochodzi więc do swoistego paradoksu, w którym to ograniczenie swobody działalności jednej grupy przedsiębiorstw sieciowych, jest warunkiem koniecznym możliwości konkurencyjnego prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa energetyczne wykonujące działalność gospodarczą w przedmiocie obrotu paliwami i energią.

Swoistym uzasadnieniem cechuje się ustanowienie obowiązku współpracy gospodarczej w obszarze odnawialnych źródeł energii. Nie jest ono związane z aspektami rynkowymi czy też technicznymi, ale podyktowane jest koniecznością osiągnięcia zrównoważonego rozwoju i realizacji wymogów ochrony środowiska. Obowiązek współpracy gospodarczej w ramach wypełniania funkcji sterującej i dystrybucyjnej warunkuje więc w tym przypadku działanie programów wsparcia dla wytwórców paliw i energii z odnawialnych źródeł.

Przytoczne argumenty pozwoliły uznać za prawdziwą przyjętą przeze mnie tezę, że obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych niesie za sobą szersze treści niż tylko obowiązek kontraktowania. Analiza uzasadnienia jego ustanowienia, zakresu podmiotowego oraz przedmiotowego jednoznacznie wskazuje, że jego treścią jest przede wszystkim obowiązek współdziałania w zakresie realizacji celu publicznego jakim jest zapewnienie dostępności paliw i energii. Obowiązek ten posiada więc charakter materialny, którego realizacja polegać musi na podjęciu faktycznej aktywności podmiotu zobowiązanego.

Podsumowując zauważyć należało, że współpraca gospodarcza przedsiębiorstw energetycznych w ramach rynku i systemów energetycznych posiada hybrydową podstawę. Z jednej strony jest to wynikający z mocy prawa lub decyzji administracyjnej publicznieprawnym obowiązek współpracy gospodarczej, z drugiej zaś uszczegółwiający go stosunek zobowiązaniowy powstały w wyniku zawarcia umowy. To swoiste rozwiązanie prawne stanowiące przejaw ingerencji w sferę wolności i praw gospodarczych paradoksalnie stanowi warunek funkcjonowania konkurencyjnego rynku paliw i energii.

6. Wykorzystanie

Wyniki przeprowadzonych badań mogą być wykorzystane podczas ewentualnych prac nad nowelizacją przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, (t. j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.) określających sytuację prawną przedsiębiorstw

energetycznych zobowiązanych do świadczenia usług powszechnych, usług systemowych, a także realizacji obowiązków związanych z zakupem energii wytworzonej z odnawialnych źródeł. Może stanowić również podstawę do dyskusji na temat modyfikacji regulacji ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, (Dz. U. z 2015 r., poz. 478 z późn. zm.).

V. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo badawczych

1. Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora

Pracę zawodową rozpocząłem jako doktorant stypendysta, a następnie asystent w Katedrze Nauki Administracji Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Głównym obszarem prowadzonych przeze mnie badań było zagadnienie wpływu regulacji administracyjnoprawnych na poziom bezpieczeństwa energetycznego kraju. Przedmiotem badań było więc nie tylko samo bezpieczeństwo energetyczne jako jeden z najważniejszych elementów bezpieczeństwa państwa, ale także jego odzwierciedlenie w normach prawa. To znaczy sposób jego definiowania, przez przepisy prawa. Badania obejmowały także analizę charakteru prawnego oraz zakresu kompetencji organów administracji publicznej w zachowaniu właściwego poziomu bezpieczeństwa energetycznego państwa, oraz odnosiły się do obowiązków podmiotów niepublicznych, w tym obszarze.

Efektem prowadzonych badań było opublikowanie artykułów naukowych poświęconych administracyjnoprawnym aspektom bezpieczeństwa energetycznego w tym min; *Rola odnawialnych źródeł energii w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego – aspekt prawny* [w:] „Środowisko i Rozwój” nr 14 2/2006 r., *Zachowanie bezpieczeństwa energetycznego a ograniczenia wolności gospodarczej* [w:] „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu”, 2006 r., *Realizacja zasady współmierności w decyzjach Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki* [w:] *Dobra Administracja – Teoria a praktyka*, Radom 2007.

2. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora prowadziłem badania naukowe w dwóch obszarach tj. prawa energetycznego oraz procedury administracyjnej i sądowo administracyjnej.

a. Obszar prawa energetycznego.

W obszarze prawa energetycznego moje zainteresowania naukowe skupiały się wokół takich zagadnień jak:

- i. kontynuacja badań nad administracyjnoprawnymi aspektami bezpieczeństwa energetycznego,
- ii. badania nad polityką energetyczną państwa jako polityką prawa administracyjnego,
- iii. sytuacja prawna przedsiębiorstw energetycznych, szczególnie w kontekście ograniczenia swobody wykonywania działalności gospodarczej.

Ad. i.

Efektom kontynuacji badań dotyczących wpływu regulacji administracyjnoprawnych na poziom bezpieczeństwa energetycznego kraju było przygotowanie monografii naukowej pt. *Bezpieczeństwo energetyczne. Aspekty administracyjno-prawne*, Lublin 2008, ss. 263, w której wskazałem, że działania administracji publicznej w zakresie zachowania bezpieczeństwa energetycznego kraju wymagają sprawnego współdziałania zobowiązanych podmiotów, tzn. organów administracji publicznej jak i przedsiębiorstw energetycznych. Zakres przedmiotowy, jak i przestrzenny tego rodzaju przedsięwzięć jest bardzo szeroki, niemal w równym stopniu zależny od prowadzenia skutecznej polityki międzynarodowej jak i planowania energetycznego w gminie. Wynikiem przeprowadzonych przeze mnie badań było również stwierdzenie, że jedynie sprawna koordynacja działań związanych z zachowaniem bezpieczeństwa energetycznego, a także aktywizacja predestynowanych do tego podmiotów (publicznych i prywatnych) może stanowić skuteczny środek służący osiągnięciu zamierzonych w tym obszarze celów. Niestety, w mojej ocenie, ówczesne obowiązujące uregulowania w tej dziedzinie nie spełniały w pełni przedstawionych wyżej wymogów. Brak jednoznacznego określenia organu, który byłby odpowiedzialny za koordynowanie działań w zakresie bezpieczeństwa energetycznego oraz wskazanie ministra właściwego do spraw gospodarki jako podmiotu odpowiedzialnego (w ramach kreowania polityki energetycznej państwa) za nadzór nad bezpieczeństwem energetycznym, realizującego swoje powinności w tej dziedzinie w ramach zadań, a nie kompetencji mogło prowadzić do realnego pozbawienia tego podmiotu środków oddziaływania, w zakresie postawionych przed nim celów. W mojej

ocenie podmiotem bardziej predestynowanym w tym obszarze był Prezes URE, który jako regulator rynku, a więc organ prowadzący jego stały monitoring, mógł skuteczniej nadzorować również poziom bezpieczeństwa energetycznego.

Rozwinięciem rozważań zawartych w monografii były artykuły naukowe tj. min. *Charakter prawny zadań gminy w dziedzinie energetyki*, „Roczniki Nauk Prawnych”, Tom XVIII, nr 1 - 2008, M. Domagała, *Bezpieczeństwo energetyczne. Ujęcie administracyjno-prawne*, [w:] *Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, red. W. Lis, Lublin 2015, s. 127-138, ss. 330, ISBN 978-83-8061-060-6.

Ad. ii.

Badania dotyczące polityki energetycznej jako polityki administracyjnej obejmowały analizę polityki prawa energetycznego w ujęciu materialnym, proceduralnym jak i ustrojowym. Skupiały się również na planach i strategiach przygotowywanych przez organy administracji publicznej jako dokumentach określających i wartościujących cele jej działania. W tym obszarze opublikowałem następujące artykuły naukowe: *Polityka energetyczna* [w:] *Polityka administracyjna*, red. J. Łukasiewicz, Rzeszów 2008, s. 199-207, *Polityka administracyjna w zakresie wspierania odnawialnych źródeł energii* [w:] *Gospodarcze prawo środowiska*, red. J. Ciechanowicz-McLean, T. Bojar-Fijałkowski, Gdańsk 2009, *Independence of the Regulatory Authority – Legal Aspects*, „ІСТОРИКО-ПРАВОВПІЙ ЧАСОПІИ” 2013, Nr 1, s. 164-172, *Podmiotowy aspekt polityki prawa energetycznego w kontekście swobody wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa energetyczne* [w:] *25 lat fundamentów wolności gospodarczej. Tendencje rozwojowe*, red. J. Grabowski, K. Pokryszka, A. Hołda-Wydrzyńska, Katowice 2013, s. 153-161, ISBN 978-83-60953-80-8, *White Certificates - The Support Scheme for Projects Aimed at Improving Energy Efficiency in Poland*, „Oil, Gas & Energy Law”, nr 2 (2015), ISSN 1875-418X, *Urząd Elektryfikacyjny struktura organizacyjna i zadania*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2015, Zeszyt 18, s. 77-86, ISSN 1689-7404, *Podstawy prawne funkcjonowania wewnętrznego rynku gazu w Unii Europejskiej* [w:] *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, Tom I, red. J. Sługocki, Wrocław 2014, s. 379-389, ISBN 978-83-64512-07-0.

Wyniki prowadzonych badań pozwoliły na sformułowanie wniosku, że polityka energetyczna państwa mogła być ujmowana w dwóch znaczeniach. Po pierwsze w ujęciu węższym - rozumianym jako dokument przygotowywany przez ministra właściwego do spraw gospodarki stanowiący program działania wskazujący organom państwa drogę do

osiągnięcia pożądanego stanu rzeczywistości w ramach funkcjonowania energetycznego sektora gospodarki. Polityka energetyczna państwa jest więc z całą pewnością jednym z działów polityki administracyjnej której dążeniem jest realizacja określonych celów przy pomocy prawnych i pozaprawnych środków jakimi dysponuje administracja publiczna. Po drugie polityka energetyczna państwa realizowana jest poprzez politykę prawa energetycznego, która polega na określaniu treści norm prawa energetycznego w sposób umożliwiający osiągnięcie zamierzonych celów. Dotyczy to zarówno norm o charakterze materialnym, określających prawa i obowiązki przedsiębiorstw energetycznych i organów administracji publicznej, norm proceduralnych umożliwiających realizację wskazanych uprawnień oraz norm o charakterze ustrojowym określających miejsce i kompetencje organów właściwych w sprawach energetyki w strukturze organów administracji publicznej.

Ad. iii.

Badania dotyczące sytuacji prawnej przedsiębiorstw energetycznych skupiały się na analizie obowiązków związanych z wykonywaniem działalności gospodarczej w dziedzinie energetyki w tym dotyczących powinności planistycznych oraz obowiązku uzyskania koncesji. Ich efekty zostały przedstawione w następujących publikacjach. *Obowiązki przedsiębiorstw energetycznych w zakresie sporządzania planów rozwoju* [w:] *Współzależność dyscyplin badawczych w sferze administracji publicznej*, red. S. Wrzosek, J. Izdebski, T. Stanisławski, Warszawa 2010, s. 329-340, *Uznaniowość decyzji koncesyjnych wydawanych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w kontekście obowiązku stosowania ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych* [w:] *Nowe prawo energetyczne*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Lublin 2013, s. 211-218, ISBN 978-83-7702-737-0.

Badania obejmowały również analizę powinności przedsiębiorstw energetycznych w relacjach z konsumentami w ramach świadczenia usług powszechnych. Wskazaną problematykę przedstawiłem w publikacjach pt. *Odbiorca wrażliwy jako konsument na rynku energii* [w:] *Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania*, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Warszawa 2015, s. 217-227, ISBN 978-83-7702-967-3 oraz artykule pt. *O potrzebie wyodrębnienia usługi powszechnej w prawie energetycznym* [w:] *Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę*, red. A. Powalowski, Warszawa 2016, s. 450-459, ISBN 978-83-255-8171-8.

Ostatnim etapem moich prac badawczych było przygotowanie monografii, *Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*, Lublin 2016, ss. 337, w której

kompleksowo przedstawiłem powinności przedsiębiorstw energetycznych w zakresie współpracy gospodarczej na rynku energii.

b. obszar postępowania administracyjnego oraz procedury sądowo administracyjnej

W obszarze postępowania administracyjnego oraz procedury sądowo administracyjnej moje zainteresowania naukowe obejmowały badania dotyczące związków między sprawnością działania administracji publicznej, a kształtem norm postępowania administracyjnego i procedury sądowo administracyjnej. Moja aktywność naukowa przejawiała się również poprzez opracowywania haseł encyklopedycznych oraz działalność redakcyjną.

W ramach badań dotyczących prakseologicznych aspektów kontroli administracji publicznej przygotowałem artykuł naukowy pt. *Prakseologiczne aspekty sądowej kontroli administracji* [w:] *Wpływ prakseologii na organizację i zarządzanie w administracji publicznej*, red. K. Sikora, M. Domagała, E. Jasiuk, Radom 2010, s. 183-189, ISBN 978-83-921255-7-0. Efektem przeprowadzonej analizy było stwierdzenie, że mimo pozornej odmienności kryteriów dokonywanych ocen (sprawność – kryterium prakseologiczne, legalność – kryterium oceny sądu administracyjnego) uprawnionym jest twierdzenie, iż istnieje wspólny zbiór w obrębie, którego sąd administracyjny w trakcie prowadzonego przed nim postępowania bierze lub może brać pod uwagę sprawność działania organu administracji publicznej. W tym obszarze byłem również współredaktorem publikacji *Wpływ prakseologii na organizację i zarządzanie w administracji publicznej*, red. K. Sikora, M. Domagała, E. Jasiuk, Radom 2010, s. 183-189, ISBN 978-83-921255-7-0.

W ramach badań nad postępowaniem administracyjnym i sądowo administracyjnym przygotowałem również szereg haseł encyklopedycznych tj: *Administracyjne postępowanie Egzekucyjne, Biegły skarbowy, Czynność egzekucyjna, Dłużnik zajętej wierzytelności, Egzekucja obowiązków o charakterze niepieniężnym, Egzekucja obowiązków o charakterze pieniężnym, Egzekutor, Komornik skarbowy, Koszty egzekucyjne, Organ egzekucyjny, Organ pomocniczy, Organ rekwizycyjny, Organ wnioskujący/wykonujący, Poborca skarbowy, Skarga na czynności egzekucyjne, Tytuł wykonawczy, Wierzyciel, Zajęcie egzekucyjne, Zajęcie zabezpieczające, Zarzut w postępowaniu egzekucyjnym, Zażalenie w postępowaniu egzekucyjnym, Zbieg egzekucji, Zobowiązany* [w:] *Kompendium wiedzy administratywisty*, red. S. Wrzosek, J. Izdebski, M. Domagała, J. Łukasiewicz, Wydawnictwo KUL. Lublin

2008, s. 133 - 13158 oraz *Orzeczenia sądów administracyjnych, Sądowoadministracyjnego podmioty postępowania, Właściwość sądów administracyjnych* [w:] *Encyklopedia prawa administracyjnego*, red. M. Domagała, A. Haładyj, S. Wrzosek, Warszawa, 2010.

W obrębie wskazanej tematyki przygotowałem również publikację M. Domagała, *Miejsce postępowania administracyjnego w systemie norm prawa administracyjnego* [w:] *Polowanie na kompetentnych pracowników administracji samorządowej*, red. A. Wojciechowska-Wdowska, A. Mazur, Lublin 2010, s. 23-27, ISBN 978-83-931205-8-1. Do wskazanego obszaru badawczego zaliczyć można również przygotowanie haseł: *Administracja publiczna, zasady Kodeksu postępowania administracyjnego, Podział terytorialny, Środki egzekucyjne w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, Zakres podmiotowy Kodeksu postępowania administracyjnego, Prawo administracyjne – Pojęcie* [w:] *Leksykon administratywisty*, red. S. Wrzosek, A. Haładyj, M. Domagała, Radom 2013, ISBN 978-83-62491-19-3.

W związku z prowadzonymi przeze mnie badaniami w zakresie postępowania administracyjnego powstał również artykuł naukowy pt. *Procedura weryfikacji uchwał organów samorządu zawodowego wydawanych w przedmiocie wpisu na listę radców prawnych* [w:] *Publicznoprawny status radcy prawnego*, red. M. Pawełczyk, R. Stankiewicz, Warszawa 2012, ISBN 978-83-907251-4-7, w którym podjąłem się oceny zasad nadzoru nad działalnością samorządu zawodowego radców prawnych w przedmiocie weryfikacji rozstrzygnięć podejmowanych przez jego organy.

c. Inne publikacje

W obrębie wskazanych wyżej obszarów badawczych moja aktywność naukowa przejawiała się również poprzez działalność redakcyjną. Jestem współredaktorem kilku publikacji naukowych z dziedziny prawa administracyjnego w tym przede wszystkim: *Kompendium wiedzy administratywisty*, red. S. Wrzosek, J. Izdebski, M. Domagała, J. Łukasiewicz, Wydawnictwo KUL. Lublin 2008, *Rocznik Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu, Administracja i Zarządzanie*, Tom IV, Radom 2008, *Współzależność dyscyplin badawczych w sferze administracji publicznej*, red. S. Wrzosek, M. Domagała, J. Izdebski, T. Stanisławski, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2010, *Przegląd dyscyplin badawczych pokrewnych nauce prawa i postępowania administracyjnego*, red. S. Wrzosek, M. Domagała, J. Izdebski, T. Stanisławski, Wydawnictwo KUL Lublin 2010; *Encyklopedia prawa administracyjnego*, red: M. Domagała, A. Haładyj, S. Wrzosek, Wydawnictwo C. H. Beck,

Warszawa, 2010. *Leksykon administratywisty*, red. S. Wrzosek, A. Haładaj, M. Domagała, Wydawnictwo WSH w Radomiu, Radom 2013.

Wskazane wyżej publikacje stanowią zbiór wiedzy z zakresu prawa administracyjnego oraz nauki administracji stanowiący pomoc naukową w ramach kształcenia na kierunku administracja i prawo, ale jest również przydatny dla kadry urzędów administracji publicznej.

Jestem również autorem recenzji publikacji naukowych tj. Mirosław Pawełczyk, *Publicznoprawne obowiązki przedsiębiorstw energetycznych jako instrument zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Polsce*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013, ss. 557 „*Studia Prawnicze KUL*” 2014, nr 1 (57), s. 233-238, ISSN 1897-7146, jak również artykułów bezpośrednio odnoszących się do reguł prowadzenia działalności gospodarczej *Aspekty prawne prowadzenia działalności gospodarczej [w:] Prawne i organizacyjne aspekty podejmowania działalności gospodarczej. Działalność gospodarcza spin off i spin out*, red. J. Izdebski, Lublin 2010, s. 8-18.

d. Uczestnictwo w konferencjach naukowych

Moja aktywność naukowa w ramach przedstawionych obszarów badawczych przejawiała się również przez uczestnictwo w wielu konferencjach, sympozjach i seminariach naukowych, których tematyka związana była z prawem energetycznym oraz postępowaniem administracyjnym i procedurą sądowo administracyjną. W trakcie konferencji prezentowałem wyniki prowadzonych przeze mnie badań naukowych zarówno w formie referatów jak i wystąpień w dyskusji. Do najważniejszych z nich zaliczam *Charakter prawny polityki energetycznej*, referat wygłoszony na Konferencji Naukowej pt. „Kształcenie Kadr Administracji Publicznej na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL Jana Pawła II” Lublin 9 czerwca 2009 r., *Europeizacja prawa energetycznego*, referat wygłoszony na Konferencji Naukowej pt. „*Problemy Europeizacji - wybrane aspekty prawne, administracyjne i pedagogiczne*”, Radom 13 kwietnia 2013 r., *Perspektywy polityki energetycznej UE po Szczycie Ziemi Rio +20*, referat wygłoszony na Konferencji Naukowej pt. „*Perspektywy realizacji zrównoważonego rozwoju po Szczycie Ziemi Rio +20*”, Białystok 19 kwietnia 2013 r., *Polityka prawa energetycznego a swoboda wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa energetyczne*, referat wygłoszony na Konferencji Naukowej pt. *25 lat fundamentów wolności działalności gospodarczej. Tendencje rozwojowe*, Ustroń 25 września 2013 r., *Prawne podstawy regulacji rynku gazu jako element kształtowania bezpieczeństwa energetycznego Polski*, referat wygłoszony na Konferencji

Naukowej pt. Terminal LNG w Świnoujściu a bezpieczeństwo energetyczne regionu i Polski, Szczecin 13 listopada 2013 r. Podstawy prawne funkcjonowania wewnętrznego rynku gazu w Unii Europejskiej, referat wygłoszony na Konferencji Naukowej pt. Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej, Szczecin 22 września 2014 r. *O potrzebie wyodrębnienia usługi powszechnej w prawie energetycznym*, referat wygłoszony na Konferencji Naukowej pt. Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę”, Gdańsk 28 września 2015 r. Byłem również aktywnym uczestnikiem seminarium naukowego „*Energy law – breaking barriers to natural gas trade*”, które odbyło się w ramach Międzynarodowej Konferencji Naukowej „GASREG21”, Poznań 12 maj 2016 r.

e. Działalność organizacyjna

Uzupełnieniem mojej aktywności naukowej była działalność organizacyjna na rzecz ośrodków naukowych w których byłem zatrudniony. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II jestem min. Członkiem Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Członkiem Wydziałowej Komisji ds. Weryfikacji Efektów Kształcenia, Członkiem Zespołu Ekspertów KUL. Sprawowałem również funkcję Pełnomocnika Rektora ds. Praktyk Studenckich. Byłem również Sekretarzem Komitetu Organizacyjnego Zjazdu Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego, Kazimierz Dolny 20-22 września 2010 r. jak również członkiem Komitetu Organizacyjnego Konferencji naukowej pt. „*Administracja publiczna, gospodarka oraz nauka wobec przemian sektora energetycznego - konferencja jubileuszowa z okazji 15-lecia obowiązywania ustawy Prawo energetyczne*”, Warszawa 19 października 2012 r.,

W ramach działalności organizacyjnej w Wyższej Szkole Handlowej w Radomiu byłem członkiem redakcji Roczników Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu, Przewodniczącym Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu, Koordynatorem Instytucjonalnym Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu (PL Radom 04) w ramach programu Erasmus oraz członkiem w Komitecie Organizacyjnego Konferencji naukowej pt. *Problemy Europeizacji - wybrane aspekty prawne, administracyjne i pedagogiczne*, Radom 13 kwietnia 2013 r., Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Utenos Kolegia, Росийская Академия Образования, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Konferencja międzynarodowa. W okresie od 1 października 2010 r. do 30 września 2014 r. pełniłem obowiązki Dziekana Wydziału Studiów Strategicznych i Technicznych WSH w Radomiu.

f. Działalność dydaktyczna

W ramach zatrudnienia w ośrodkach naukowych prowadziłem następujące zajęcia dydaktyczne. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II min. były to: na kierunku administracja: Prawo energetyczne – wykład, Postępowanie sądowoadministracyjne – wykład, Postępowanie administracyjne – ćwiczenia, Publiczne prawo gospodarcze – ćwiczenia oraz Bezpieczeństwo energetyczne – wykład na kierunku bezpieczeństwo narodowe. W Wyższej Szkole Handlowej w Radomiu prowadziłem min zajęcia: Postępowanie administracyjne – wykład, kierunek administracja oraz Bezpieczeństwo energetyczne – wykład, kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne.

g. Współpraca międzynarodowa

Badania naukowe w obszarze prawa energetycznego realizowałem również w ramach współpracy międzynarodowej. Jej przejawem było min. stypendium w ramach programu Erasmus, Wyjazd w charakterze nauczyciela akademickiego, Program Uczenie się Przez Całe Życie-Erasmus, Utena University of Applied Sciences, gdzie prowadziłem wykłady pt” EU Energy market rule, Energy market rules in Poland, National regulatory authority in Poland, Energy security in Poland. Uczestniczyłem również jako partner we wniosku o finansowanie badań naukowych w ramach Horizon 2020, Call: H2020-EE-2014-3-MarketUptake, Topic: EE-16-2014 Type of action: CSA Proposal number:SEP-210164965 Proposalacronym: EEA scheme, Implementation of Energy Efficiency Agreement scheme in Estonia and Poland. Podmioty współpracujące, University of Eastern Finland, Kuopio, Katolicki Uniwersytet Lubleski, University of Tartu. Elementem realizowanej przeze mnie współpracy międzynarodowej było również pełnienie funkcji Koordynatora Instytucjonalnego Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu (PL Radom 04) w ramach programu Erasmus.

Do kategorii współpracy międzynarodowej zaliczyć można również współredakcję numeru “OGEL Oil, Gas & Energy Law” „Special, Laws Regulating the Polish Energy Sector - Transition”, nr 2 (2015).

Mikołaj Domagała